הסביבון שלי – יחידת הוראה מותאמת לחינוך המיוחד

שיר מאת לאה נאור · כיתות א'–ב' · שלוש רמות תפקוד · קריאה, הבנת הנקרא, כתיבה וידע לשוני

על היחידה

• שיר חנוכה מוכר, קצר ומחורז, עם חזרות רבות – מתאים לקוראים מתחילים ולקריאה חוזרת.

• הסביבון בשיר "מרגיש" ו"רוקד" – האנשה שמזמינה שיח על רגשות ועל ההבדל בין הסביבון לבינינו.

• השיר מזמן עבודה על ארבעת הרכיבים: קריאה, הבנת הנקרא, כתיבה וידע לשוני (חריזה, משפחת המילים ס־ב־ב, הפכים).

• כל המשימות בנויות בשלוש רמות, כך שכל הכיתה עובדת על אותו שיר – כל קבוצה ברמה שלה.

מהלך המורה: לפני החלוקה לקבוצות

כל הכיתה יחד. רק אחרי שלושת השלבים האלה עוברים לעבודה בקבוצות. המבנה לפי המודל במצגת "קידום שטף קריאה והבנה בקרב תלמידים בוגרים" ולפי יחידת "מציאה".

שלב 1: הטרמת תוכן

צעד	המורה (הוראה)	התלמידים (למידה)
חפץ אמיתי	מביאה סביבון אמיתי, מסובבת אותו מול הכיתה ושואלת: מה הוא עושה? מה קורה לו בסוף?	מסובבים בתורות, מתארים במילים או בתנועה מה רואים
סרטון השיר	מקרינה את "הסביבון שלי" (קישור למטה). לפני הצפייה נותנת משימת האזנה: מה קורה לסביבון כשהוא מתעייף?	צופים, מקשיבים ועונים על משימת ההאזנה
ידע קודם	שואלת מה יודעים על חנוכה ועל האותיות שעל הסביבון. אפשר להקרין את סרטון ברייגפופ "חנוכה".	מספרים מה הם יודעים: נ, ג, ה, פ – "נס גדול היה פה"
5 ממים	כותבת על הלוח את הכותרת "הסביבון שלי" ושואלת: מי? מה? מתי? איפה? למה?	משערים על מה השיר ועונים במשפט או בהצבעה על תמונה

סרטון: השיר "הסביבון שלי" – מתי כספי (יוטיוב)
https://www.youtube.com/watch?v=GP1egHOm12k

סרטון: חנוכה – חג האור (ברייגפופ)
/https://il.brainpop.com/category_9/subcategory_149/subjects_2925

5 ממים (שאלות לתלמידים):

- מִי הַגִּבּוֹר שֶׁל הַשִּׁיר?
- מָה הַסְּבִיבוֹן עוֹשֶׂה?
- מָתַי מְשַׂחֲקִים בִּסְבִיבוֹן?
- אֵיפֹה הַסְּבִיבוֹן רוֹצֵד?
- לָמָּה הַסְּבִיבוֹן נוֹפֵל בַּסּוֹף?

שלב 2: הטרמת אוצר מילים – שגרה לכל מילה

בחירת המילים: מרכזיות להבנה, שימושיות בהמשך, עלולות להקשות בקריאה, ומעט – חמש עד שש.

צעד	המורה (הוראה)	התלמידים (למידה)
1. פירוק להברות	כותבת את המילה מפורקת להברות וקוראת אותה (ניתוח פונולוגי)	קוראים כל הברה, ואז את המילה
2. המילה השלמה	מציגה את המילה בלי חלוקה וקוראת אותה	קוראים במקהלה, ואז כל אחד לבד
3. משמעות – "מה זה?"	שואלת "מה זה?", מסבירה בקצרה ומראה תמונה או תנועה (ניתוח סמנטי)	מסבירים במילים שלהם או מראים בתנועה
4. הברקת מילים	מציגה מילה לשנייה–שתיים ומסתירה אותה	קוראים מהר את המילה שהבריקה
5. המילה במשפט	מציגה משפט מהשיר שבו מופיעה המילה	מוצאים את המילה במשפט ומסמנים אותה
6. איות	מכתיבה את המילים	כותבים במחברת (קבוצת עיגול: מעתיקים)

המילה	בהברות	מה זה?	למה בחרנו בה
מְסְתּוֹבֵב	מְסְ - תּוֹ - בֵב	זֶז בְּסִבּוּב, סָבִיב סָבִיב.	הפועל המרכזי בשיר וחוזר בו; צורת התפעל (מְסְתּ־) מקשה בפענוח; שימושי (גלגל מסתובב, מסתובבים בריקוד).
יָמִינָה, שְׂמאלָה	יָ - מִי - נָה · שְׂמאֹ - לָה	יָמִינָה – לְצַד הַיָּד הַיְּמָנִית. שְׂמאלָה – לְצַד הַיָּד הַשְּׂמָאלִית.	מילות כיוון שימושיות בכל מקום (כיתה, חצר, ספורט); מאפשרות למידה בתנועה; שׂ שמאלית מקשה בפענוח.

המילה	בהברות	מה זה?	למה בחרנו בה
מְאֻשָּׁר	מְ - אֻ - שָּׁר	שָׂמֵחַ מְאוֹד.	מילת רגש מרכזית שמתארת את הסביבון ופותחת ומסיימת אותו; מתאימה לשיח רגשי; קובוץ ודגש מקשים בפענוח.
אִכְפַּת	אִכְ - פַּת	אִכְפַּת לִי – זֶה חָשׁוּב לִי. לֹא אִכְפַּת לוֹ – זֶה לֹא מַפְרִיעַ לוֹ.	מילה מופשטת שחשובה להבנת אופי הסביבון ("לא אכפת לו כלום"); שימושית מאוד בשיח חברתי ("אכפת לי ממך").
מִתְעַיֵּף	מִתְ - עַ - יֵּף	מַרְגִּישׁ עָיֵף, אֵין לוֹ כּוֹחַ.	מסביר למה הסביבון נופל (סיבה ותוצאה); צורת התפעל (מִתְ־) מקשה בפענוח; מילה יומיומית.
מְמַהֵר	מְ - מַ - הֵר	עוֹשֶׂה דְּבָרִים מַהֵר, כִּי צָרִיךְ לְהַגִּיעַ בַּזְּמַן.	מנוגד לסביבון ש"לא ממהר לשום מקום"; מילה יומיומית; מאפשרת השוואה בין הסביבון לבינינו.

שלב 3: קריאת הטקסט יחד – ואז לקבוצות

צעד	המורה (הוראה)	התלמידים (למידה)
הדגמה	קוראת את הטקסט בקול, בקצב ובהטעמה נכונים	מקשיבים ועוקבים באצבע
קריאת הד	קוראת שורה ועוצרת	חוזרים אחריה על השורה
קריאת צל	קוראת יחד עם התלמידים, קצת לפניהם	קוראים יחד איתה בקול
מעבר לקבוצות	מסבירה את הסבב "איתי, לידי ובמרחב" ומחלקת דפי עבודה	עוברים לקבוצה לפי הצורה: עיגול, משולש, ריבוע

שלב 4: עבודה בקבוצות – "איתי, לידי ובמרחב"

• קְבוּצַת עִגּוּל – תלמידים שטרם רכשו קריאה

• קריאה: זיהוי גלובלי של המילה "סביבון" בין מילים דומות; זיהוי האות ס בתחילת מילה. המורה קוראת כל מילה בקול.

• הבנת הנקרא: הבנת הנשמע: המורה קוראת את השיר; התלמידים עונים בעזרת תמונות ומסדרים רצף של שני אירועים.

• כתיבה: העתקת מילה בעקבות מודל וכתיבה משותפת: הילד מצייר ומספר, המורה כותבת את המשפט שלו.

• ידע לשוני: מודעות פונולוגית: זיהוי מילים מתחרזות מהשיר (המורה קוראת) ומחיאת הברות.

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ – קוראים, מתקשים בקצב ובדיוק

• קריאה: קריאה חוזרת של רשימת מילים קשות מהשיר (3 פעמים) ושל הבית הראשון: קריאת הד עם המורה ← קריאה במקהלה ← קריאה בזוגות. מטרה: דיוק ואחר כך קצב.

• הבנת הנקרא: איתור מידע גלוי בטקסט: שאלת בחירה מרובה ומשפטי נכון/לא נכון.

• כתיבה: השלמת משפטים בעזרת מחסן מילים, וכתיבת משפט עצמאי לפי פתיח.

• ידע לשוני: מורפולוגיה: משפחת המילים של השורש ס־ב־ב; זיהוי מילים מהמשפחה בין מסיחים.

■ קְבוּצַת רְבוּעַ – קוראים בשטף, מתקשים בהבנת הנקרא

• קריאה: קריאה בהבעה (פרוזודיה): קריאת הפזמון בשלושה קולות וחשיבה על התאמת הקול לתוכן.

• הבנת הנקרא: הבנה מעמיקה: סיבה ותוצאה, פירוש שורה מהשיר והשוואה בין הסביבון לבינינו, עם הפניה לראיות מהטקסט.

• כתיבה: כתיבה יוצרת לפי מסגרת: בית חדש לשיר (מקומות חדשים שבהם הסביבון רוקד) ומשפט "אילו הייתי סביבון".

• ידע לשוני: ידע סמנטי: הפכים מתוך השיר והשימוש בהם במשפט.

בכל סבב קבוצה אחת עובדת עם המורה (איתי), קבוצה שנייה בליווי או בזוגות (לידי), והשלישית עצמאית (במרחב). מחליפים כל 12–15 דקות.

הערכה ומעקב

• קְבוּצַת עִגּוּל: מזהה את המילה "סביבון"; עונה על שאלת הבנת הנשמע בעזרת תמונה; מעתיק מילה; מזהה זוג מתחרז.

• קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ: קורא את רשימת המילים בדיוק, ובקריאה השלישית מהר יותר; מאתר מידע גלוי; משלים משפטים נכון.

• קְבוּצַת רְבוּעַ: קורא את הפזמון בהבעה מתאימה; מסביר סיבה ותוצאה ומביא ראיה מהשיר; כותב בית לפי מסגרת.

קישורים

מילות השיר בכותר (דרך עמוד החינוך הלשוני)
https://school.kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=104680781#15.293.6.default

השיר מפי מתי כספי (יוטיוב)
https://www.youtube.com/watch?v=GP1egHOm12k

עמוד "חנוכה בחינוך הלשוני" במרחב הפדגוגי
https://pop.education.gov.il/tchumey_daat/ivrit_chinhch_leshony/yesodi/noseem_nilmadim/hannukah-bahinuh-/haleshoni

דפי עבודה: הסביבון שלי – שלוש רמות, ארבעה רכיבים

שיר מאת לאה נאור · כיתות א'–ב'

למורה

- בכל קבוצה ארבעה דפים: קריאה, הבנת הנקרא, כתיבה וידע לשוני. אפשר לחלק דף אחד בכל סבב.
- קבוצת עיגול – תלמידים שטרם רכשו קריאה: המורה קוראת את ההוראות ואת הטקסט בקול.
- קבוצת משולש – קוראים שמתקשים בקצב ובדיוק: קריאה חוזרת ומשימות איתור.
- קבוצת ריבוע – קוראים בשטף שמתקשים בהבנה: שאלות היסק וכתיבה לפי מסגרת.
- דף הטקסט המנוקד נמצא בעמוד הבא ומיועד לכל הקבוצות.

מילות השיר מוגנות בזכויות יוצרים (מילים: לאה נאור; לחן: מתי כספי). הן מובאות כאן לשימוש בכיתה, כפי שמשרד החינוך מפנה אליהן מעמוד החינוך הלשוני. לפני פרסום פומבי (למשל בפורטל) יש לקבל אישור, או להחליף את שקופיות הטקסט בקישור למילות השיר.

הַסְּבִיבוֹן שֶׁלִּי

שִׁיר: לֵאָה נָאוֹר

הַסְּבִיבוֹן שֶׁלִּי מַרְגִּישׁ נוֹרָא חָשׁוּב,
הוּא מְסְתּוֹבֵב וּמְסְתּוֹבֵב לוֹ שׁוּב וָשׁוּב,
סָבִיב סָבִיב, יָמִינָה, שְׂמֹאלָה, אוֹ יָשָׁר
וְלֹא אִכְפַּת לוֹ כְּלוּם. הוּא מְאֻשָּׁר.

הוּא רוֹקֵד לוֹ סְתָם
נֶהֱנֶה מִן הָעוֹלָם.
אִם הוּא מִתְעַיֵּף לוֹ קְצָת
הוּא נוֹפֵל לוֹ עַל הַצַּד.
בּוּם טְרַח, בּוּם טְרַח,
הוּא נָח.

הַסְּבִיבוֹן רוֹקֵד, רוֹקֵד לוֹ כָּל הַיּוֹם,
הוּא לֹא עָסוּק. לֹא מְמַהֵר לְשׁוּם מָקוֹם.
עַל הָרְצָפָה, עַל הַסַּפְסָל, עַל כַּף הַיָּד,
הוּא לֹא חוֹשֵׁב עַל כְּלוּם. לוֹ לֹא אִכְפַּת.
(הוּא רוֹקֵד לוֹ סְתָם…)

עוֹד לֹא רָאִיתִי סְבִיבוֹן לֹא מְאֻשָּׁר,
לֹא מְצֻנָּן וְלֹא חוֹלָה. לֹא שׁוּם דָּבָר,
הוּא רַק רוֹקֵד, רוֹקֵד, רוֹקֵד, וּקְצָת גַּם שָׁר,
סָבִיב סָבִיב, יָמִינָה שְׂמֹאלָה, אוֹ יָשָׁר.

מילים: לאה נאור · לחן: מתי כספי. נוסח המילים והניקוד לפי אתר לאה נאור (naorlea.co.il).

● **קְבוּצַת עִגּוּל** שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

● קְבוּצַת עִגּוּל · קְרִיאָה

1. הַקִּיפוּ אֶת הַמִּלָּה סְבִיבוֹן בְּכָל פַּעַם שֶׁהִיא מוֹפִיעָה.

סְבִיבוֹן	סַפְסָל	סְבִיבוֹן	רִצְפָּה
סָבִיב	סְבִיבוֹן		

2. סַמְּנוּ אֶת הָאוֹת ס בְּכָל מִלָּה.

סְבִיבוֹן	סַפְסָל	סְתָם

● קְבוּצַת עִגּוּל שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

● קְבוּצַת עִגּוּל · הֶבְדֵּל הַנִּקְרָא

1. הַקְשִׁיבוּ לַשִּׁיר. מָה עוֹשֶׂה הַסְּבִיבוֹן כְּשֶׁהוּא מִתְעַיֵּף? הַקִּיפוּ אֶת הַתְּמוּנָה.

	
מִסְפָּר: _____	מִסְפָּר: _____

2. מָה קָרָה קֹדֶם? כִּתְבוּ 1 מִתַּחַת לַתְּמוּנָה הָרִאשׁוֹנָה וְ־2 מִתַּחַת לַשְּׁנִיָּה.

● קְבוּצַת עִגּוּל שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

● קְבוּצַת עִגּוּל · כְּתִיבָה

1. הַעְתִּיקוּ אֶת הַמִּלָּה.

סְבִיבוֹן סְבִיבוֹן סְבִיבוֹן

2. צַיְּרוּ אֶת הַסְּבִיבוֹן שֶׁלָּכֶם. סַפְּרוּ לַמּוֹרָה מָה הוּא עוֹשֶׂה.

● קְבוּצַת עִגּוּל · יֶדַע לְשׁוֹנִי

1. הַקְשִׁיבוּ לַמּוֹרֶה. חַבְּרוּ בְּקַו מִלִּים שֶׁמִּתְחָרְזוֹת.

חָשׁוּב	●	●	מְאֻשָּׁר
יָשָׁר	●	●	טְרַח
נָח	●	●	שׁוּב

2. מִחְאוּ כַּף לְכָל הַבָּרָה. צַבְּעוּ עִגּוּל לְכָל הַבָּרָה.

סְבִיבוֹן	○ ○ ○ ○
נָח	○ ○ ○ ○
רְצָפָּה	○ ○ ○ ○

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ · קְרִיאָה

1. קִרְאוּ אֶת הַמִּלִּים 3 פְּעָמִים. אַחֲרֵי כָּל פַּעַם, סַמְּנוּ □.

מִלָּה	פַּעַם 1	פַּעַם 2	פַּעַם 3
מְסִתּוֹבֵב			
מְאֻשָּׁר			
אִכְפַּת			
מִתְעַנְיֵן			
מְמַהֵר			
נֶהֱנָה			
רְצָפָה			
מְצֻיָּן			

2. קִרְאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן: עִם הַמּוֹרָה ← יַחַד ← לְבַד.

□ עִם הַמּוֹרָה

□ יַחַד

□ לְבַד

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ · הֶבֶנַת הַנִּקְרָא

1. קִרְאוּ אֶת הַבַּיִת הַשֵּׁנִי. אֵיפֹה הַסְּבִיבוֹן רוֹקֵד? סַמְנוּ □ לְיַד כָּל תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה.

- □ עַל הָרִצְפָּה
- □ עַל הַשֻּׁלְחָן
- □ עַל הַסַּפְסָל
- □ עַל כַּף הַיָּד

2. נָכוֹן אוֹ לֹא נָכוֹן? הַקִּיפוּ.

מִשְׁפָּט	נָכוֹן	לֹא נָכוֹן
הַסְּבִיבוֹן מְמַהֵר לְבֵית הַסֵּפֶר.	נָכוֹן	לֹא נָכוֹן
כְּשֶׁהַסְּבִיבוֹן מִתְעַיֵּף, הוּא נוֹפֵל עַל הַצַּד.	נָכוֹן	לֹא נָכוֹן
הַסְּבִיבוֹן חוֹלֶה.	נָכוֹן	לֹא נָכוֹן

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ · כְּתִיבָה

1. הַשְׁלִימוּ אֶת הַמִּשְׁפָּטִים. הֵעָזְרוּ בַּמַּחְסָן.

מַחְסַן מִלִּים: מִסְתּוֹבֵב · נוֹפֵל · רוֹקֵד · מְאֻשָּׁר

א. הַסְּבִיבוֹן _____ סָבִיב סָבִיב.

ב. כְּשֶׁהוּא מִתְעַיֵּף, הוּא _____ עַל הַצַּד.

ג. הַסְּבִיבוֹן _____ עַל הָרִצְפָּה.

ד. הַסְּבִיבוֹן תָּמִיד _____.

2. כִּתְבוּ מִשְׁפָּט: הַסְּבִיבוֹן שֶׁלִּי _____

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

▲ קְבוּצַת מְשֻׁלָּשׁ · יֶדַע לְשׁוֹנִי

1. הַקִּיפוּ רַק מִלִּים מֵהַמִּשְׁפָּחָה שֶׁל סָבִיב.

סְבִיבוֹן	סַפְסָל	מִסְתּוֹבֵב	סָתָם
סִבּוּב	רִצְפָּה	סְבִיבָה	

2. כִּתְבוּ מִשְׁפָּט עִם מִלָּה מֵהַמִּשְׁפָּחָה.

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ · קְרִיאָה

1. קִרְאוּ אֶת הַפִּזְמוֹן "הוּא רוֹקֵד לוֹ סְתָם" שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים: בְּקוֹל שָׁמֵחַ, בְּקוֹל עָיֵף וּבְקוֹל לוֹחֵשׁ.

□ קוֹל שָׁמֵחַ

□ קוֹל עָיֵף

□ קוֹל לוֹחֵשׁ

2. אֵיזֶה קוֹל מַתְאִים לַמִּלִּים "בּוּם טְרַח, הוּא נָח"? לָמָּה?

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ · הֲבָנַת הַנִּקְרָא

1. לָמָּה הַסְּבִיבוֹן נוֹפֵל עַל הַצַּד?

---

2. בַּשִּׁיר כָּתוּב: "עוֹד לֹא רָאִיתִי סְבִיבוֹן לֹא מְאֻשָּׁר". מָה זֶה אוֹמֵר?

---

3. בְּמָה הַסְּבִיבוֹן שׁוֹנֶה מֵאִתָּנוּ? כִּתְבוּ שְׁנֵי דְּבָרִים מֵהַשִּׁיר.

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ · כְּתִיבָה

1. כְּתְבוּ בַּיִת חָדָשׁ לַשִּׁיר: אֵיפֹה עוֹד הַסְּבִיבוֹן יָכוֹל לִרְקֹד?

הַסְּבִיבוֹן רוֹקֵד, רוֹקֵד לוֹ כָּל הַיּוֹם,

עַל הַ_____, עַל הַ_____, עַל _____,

הוּא _____.

2. אִלּוּ הָיִיתִי סְבִיבוֹן, הָיִיתִי _____ כִּי _____

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ שֵׁם: _____ תַּאֲרִיךְ: _____

■ קְבוּצַת רִבּוּעַ · יֶדַע לְשׁוֹנִי

1. חַבְּרוּ בְּקַו כָּל מִלָּה לַהֵפֶךְ שֶׁלָּהּ.

יָמִינָה	●	●	עָצוּב
מְאֻשָּׁר	●	●	בָּרִיא
חוֹלֶה	●	●	לְאַט
מְמַהֵר	●	●	שְׂמאלָה

2. כִּתְבוּ מִשְׁפָּט עִם זוּג הַפָּכִים.